Stadskerk Nijmegen (OCP), zondag 4 oktober 2020, ds. Henk Gols (

(Derde zondag van de herfst, 27e door het jaar)

[1e lezing: Jesaja 5:1-7] (Willibrordvertaling)

1 k wil zingen van mijn vriend, het lied van mijn vriend en zijn wijngaard.
Mijn vriend had een wijngaard op een vruchtbare helling. 2 Hij spitte
hem om, verwijderde de stenen, en beplantte hem met edelwingerd. Hij
bouwde er een wachttoren en kapte er ook een wijnpers uit. Nu
verwachtte hij dat hij druiven zou dragen, maar hij bracht slechts wilde
bessen voort. 3 Welnu, bewoners van Jeruzalem, mannen van Juda, doet
uitspraak tussen Mij en mijn wijngaard. 4 Wat kon Ik nog voor mijn
wijngaard doen dat Ik niet heb gedaan? Waarom bracht hij slechts wilde
bessen voort, waar Ik verwachtte dat hij druiven zou dragen? 5 Welnu, Ik
zal u vertellen wat Ik met mijn wijngaard ga doen. Zijn omheining neem Ik
weg, zodat hij kaal wordt gevreten; zijn muren verniel Ik, zodat hij
vertrapt wordt. 6 Een wildernis maak Ik ervan, hij wordt gesnoeid noch
gewied, distels en doornen groeien er hoog, en de wolken verbied Ik hem
met regen te besproeien. 7 Ja, de wijngaard van Jahwe van de machten
is Israëls huis, zijn bevoorrechte planten zijn de mensen van Juda. Hij
hoopte op recht maar Hij zag onrecht, Hij zag geen betrachting van recht,
maar verkrachting van recht.

[Evangelie: Matteüs 21: 33-43] (Willibrordvertaling)
33 Luistert naar een andere gelijkenis: Er was eens een landeigenaar die
een wijngaard aanlegde; hij zette er een heining omheen, hakte een
wijnpers erin uit en bouwde een wachttoren. Daarop verpachtte hij hem
aan wijnbouwers en vertrok naar den vreemde. 34 Toen de tijd van de
oogst gekomen was, zond hij zijn dienaren naar de wijnbouwers om de
opbrengst in ontvangst te nemen. 35 Maar de wijnbouwers grepen zijn
dienaren vast. Zij mishandelden de een, doodden de ander en stenigden
een derde. 36 Daarop zond hij andere dienaren, talrijker dan de eersten;
maar zij behandelden hen op dezelfde manier. 37 Tenslotte stuurde hij
zijn zoon naar hen toe, in de veronderstelling, dat zij zijn zoon wel zouden
ontzien. 38 Maar toen de wijnbouwers de zoon zagen, zeiden ze onder
elkaar: Dat is de erfgenaam; vooruit, laten we hem vermoorden en ons
zijn erfenis toeëigenen. 39 Ze grepen hem vast, wierpen hem de
wijngaard uit en doodden hem. 40 Wanneer nu de eigenaar van de

wijngaard komt, wat zal hij dan wel met die wijnbouwers doen?” 41 Ze antwoordden Hem: “Hij zal die ellendelingen een ellendige dood doen sterven en zijn wijngaard zal hij aan andere wijnbouwers verpachten, die hem de opbrengst op de vastgestelde tijd zullen afdragen.” 42 Toen sprak Jezus tot hen: “Hebt gij nooit in de Schrift gelezen: De steen die de bouwlieden hebben afgekeurd, is juist de hoeksteen geworden. Op last van de Heer is dat gebeurd en het is wonderbaar in onze ogen. 43 Daarom zeg Ik u, het Rijk Gods zal u ontnomen worden en gegeven aan een volk dat wel de vruchten daarvan opbrengt.”

[overweging:]
Een preek in drie tableaus.

Eerste tableau.
De taal van de liefde. ‘Voor mijn lief wil ik zingen, het lied van mijn beminde, over zijn wijngaard.’ Wie zingt over de wijngaard van haar lief? Het meisje uit het Hooglied? Bruid Jeruzalem, de stad van God, die altijd toekomst is?

Wat prachtig, de wijngaard in de zonnige herfst. De bladeren kleuren al, rijp zijn de druiven. Plukken wil ik die druiven, ik wil ze proeven. Ik wil jou proeven, mijn lief.

De wijngaard — verrukkelijk bijbels beeld van de liefde. Van Gods liefde. Van zijn rijk dat liefde is. Gods eigen tuin van liefde in een harde wereld. Hij koos voor deze grond, bewerkte die, haalde er de stenen uit stapelde die aan de rand op bij wijze van omheining. De stenen muur is niet beperkend, maar schept juist ruimte: veilige ruimte voor de liefde. Hier zal geproefd worden, hier zal het verrukkelijk zijn.

Een eerste druif wordt geplukt, in de mond gedaan. En uitgespuugd! Wat vreselijk, de opbrengst van de wijngaard smaakt nergens naar!

We raken aan Gods eigen gewonde hart. Aan gekwetste liefde. We horen een liefdesliedje waar opeens fel de pijn inschiet. De melodie breekt af. ‘Voor mijn lief wil ik zingen’ — maar wat een tragiek. Het smartelijke lied van liefde die niet beantwoord wordt.

Jesaja schrijft zijn woorden te Jeruzalem. Hij is van goede afkomst. Hij richt zich om te beginnen tot de elite, tot managers en bankiers, tot

directeuren en besturen, beleggers en villabewoners, tot priesters en dominees. En vraagt in zijn smartelijke liefdeslied waarom ze nergens naar smaken. Waarom ze hun privileges en talent niet hebben aangewend om lief te hebben en gepassioneerd van wereld en samenleving iets moois te maken. ‘Ik hoopte op recht en het was alleen maar slecht, / op rechtsbetrachting maar kijk: rechtsverkrachting!’

Liefde bij Jesaja is niet soft. Liefde is het visioen liefhebben: het visioen van een stad waar plek is voor iedereen. Al bij Mozes en Jozua heet het beloofde land beloofde land omdat er plaats is voor allen. Maar in het Jeruzalem van Jesaja’s dagen zorgt de elite om te beginnen goed voor zichzelf, koopt huizen en akkers op en gaat vol voor het spel van macht en winst. De belofte verdampt uit het samenleven. De druiven smaken zuur

Tweede tableau.
Nog een keer proberen. In het evangelie opnieuw de wijngaard. We leven zoveel tijd later, hebben inmiddels de nodige puinhopen achter ons, zijn door menige crisis gegaan. We hebben nu wel geleerd, toch? Kijk, daar ligt-ie weer, de wijngaard. Weer die omheining, die ruimte schept. Perskuip, wachttoren, alles is er. En weer is het herfst. Tijd om de druiven te plukken en de wereld te laten proeven hoe goed is het wat komt uit Gods eigen tuin.

De eigenaar van al dat prachtigs stuurt knechten om de druiven op te halen, zodat straks de wijn kan vloeien: kruiken tot de rand gevuld voor al wie dorstig is, voor wie durft af te dalen naar diep verlangen.

Maar degenen die in de wijngaard werken, die daar een plek kregen, verantwoordelijkheid, een opdracht — ze weigeren te geven wat ze ontvangen hebben. Ze zeggen bij al het uitbundige dat verrukkelijk is: het is alleen voor mij. Kom er niet aan. De wereld is van ons, wij kunnen ermee doen wat wij willen. Europa is van ons. En ook: de kerk is van ons. Wij eigenen ons toe en jij blijft eraf. Het is onze club, jij valt erbuiten! Zo spreken weer de managers en de bankiers, de directeuren en besturen, de beleggers en villabewoners. Maar laten we geen illusies hebben, ook in het Willemskwartier, in Neerbosch-Oost en Lent zeggen ze hetzelfde. Van ons, voor ons is het, wij geven het niet uit handen, hoor. Je pakt het ons niet van ons af. Grimmige taal, zonder liefde, zonder hoop. Kille taal, die uitsluit.

In het evangelie is Jezus vanuit Galilea naar Jeruzalem gepelgrimeerd. Hij maakt de beweging steeds verder naar binnen, de stad in, naar het hart van de stad, de tempel. En daar, in dat hart vráágt hij. Namens de eigenaar vraagt hij om de opbrengst van ons denken en handelen. In het midden van de kerk vraagt hij om de oogst van wat wij gedacht en besloten en gedaan hebben.

Na een lange geschiedenis waarin Gods woorden als vragen naar de mensen toekwamen, is tenslotte deze Zoon naar ons toegestuurd als Gods ultieme vraag aan ons.

Derde tableau.

Gisteren heeft paus Franciscus een nieuwe sociale encycliek ondertekend, aan de vooravond van de gedachtenis op 4 oktober van zijn naamgenoot, Franciscus van Assisi, die 800 jaar geleden liefde en verbinding voorleefde en een spoor van hoop en vrede door de wereld trok. De tekens van Gods gewonde liefde droeg hij in zijn handen. Zo dadelijk wordt een gedeelte uit zijn zonnige lied gezongen, waarin hij mensen en schepping blijmoedig als zijn zusters en broeders begroet.

Maar wacht!: opeens kinkt streng in zijn lied: ‘Wee hen die in doodzonde sterven.’ In dezelfde verontrustende lijn zingt het slotlied in deze dienst hoe voorgoed verloren, hoe tevergeefs en vruchteloos het leven is van ‘wie zijn ziel niet prijsgeeft maar vasthoudt tot het eind’ (Liedboek 841).

Er is een wrange, dodelijke manier van leven. Een leven dat geen smaak heeft. Het is het leven van wie naar zichzelf toerekent. De nieuwe encycliek van de paus is tot ons allen gericht: ‘Fratelli tutti’, aan jullie allemaal, zusters en broeders. De paus verbindt dodelijk leven direct met een model van economische ontwikkeling die de waardigheid van de mens schaamteloos opoffert aan de afgod van het geld. Onze wereld wordt geteisterd en gewaarschuwd door crises: niet alleen de coronacrisis, ook de klimaatcrisis en de ecologische crisis, ook de toenemende ongelijkheid tussen hen die geld en kansen en goede verzorging hebben en hen die bijna niets bezitten en leven zonder rechten en zonder beschutting. In zijn encycliek roept de paus op tot realisme. Zie hoe het weefsel scheurt: de verwevenheid van mensen met elkaar, het fijnmazige weefsel van de schepping. Nu aan ons de vraag waar we staan, waar we kiezen. Het gaat erom de wereld te genezen, het gemeenschappelijk huis te herstellen en de groeiende sociale en economische ongelijkheid te verminderen. Onze persoonlijke keuze treft

het lot van anderen, negatief of positief. Doodzonde is het te kiezen voor eigenbelang, doodzonde is de obsessie om te bezitten en te domineren. De vrucht van een leven dat om onszelf draait stinkt. We hebben vergeefs geleefd. Een verloren leven.

In deze dagen viert de joodse gemeente het Loofhuttenfeest. Je komt onder het dak van je huis vandaan, dagelijks, in elk geval voor enige tijd, om met elkaar neer te zitten onder de open hemel. Zoals het oude Israël onder de lopen hemel in tenten woonde. Geen gesloten maar een open bestaan. Niet de verwrongen zekerheid van eigen bezit maar de ontvankelijkheid voor wat van buiten en van boven gegeven gegeven wordt.

Mogen wij de van liefde brandende vraag uit het evangelie horen als vandaag aan ons gericht: de vraag om vruchtbaar te willen zijn voor wat groter is dan onszelf alleen. En mogen wij Jezus volgen met de vanzelfsprekendheid en de eenvoud en de vreugde van Franciscus van Assisi.

Mogen dan onze woorden en daden smaken naar meer, een blijde toast zijn op de stad van God en op een rijk dat komt: die wereld die geen grimmige woestenij is maar een wijngaard waarvan de vruchten worden gedeeld. Zusters en broeders, laten wij de oppervlakkigheid achter ons van het verwende klagen en het egoïstische cynisme. Kom, laten wij antwoorden op Gods verlangen.

Henk Gols, henkgols@planet.nl